

ДО

**44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

На вниманието на:

Комисията по културата и медиите

Комисията по правни въпроси

СТАНОВИЩЕ

**от Асоциацията на европейските
журналисти - България**

Относно:

Законопроект за изменение и допълнение на
Закона за радиото и телевизията №
054-01-825/19.03.2020. г.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Асоциацията на европейските журналисти – България счита, че предложеният на 19 март 2020 г. от група народни представители законопроект за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията е напълно противоконституционен, като по същество предлага въвеждане на възможност за налагане на цензура.

Законопроектът вменява необосновано много правомощия на Съвета за електронни медии, който да бъде да преценява коя информация на даден сайт е вярна и коя не е, тоест да има пълен контрол над истината и съответно се предвижда законов механизъм, чрез който ако държавата не счита дадена информация за истина, да може да я премахва. Това по същество представлява цензура.

Съветът за електронни медии ще има правомощие да „*оповестява интернет страници, чрез които се разпространява дезинформация в интернет средата*“, като решението за това се публикува на интернет страницата на Съвета и в тридневен срок сайтът трябва, следейки страницата на СЕМ по своя инициатива, да премахне публикациите си. В противен случай, сайтът му ще бъде спиран от „*всички лица, представляващи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги*“. Не е посочено защо лицата няма да бъдат уведомявани от СЕМ, а следва по свой почин да следят сайта на СЕМ. Лицата, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги ще са длъжни да направят това с разпореждане на председателя на Софийския районен съд (СРС), до който СЕМ ще е подал искане. *Председателят на СРС или оправомощен от него заместник-председател* се произнася по искането в срок до 72 часа. Съдебното разпореждане ще се публикува на интернет страницата на Съвета в деня на получаването му и предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи или услуги ще имат задължението да **спрат достъпа до съответните интернет страници в срок от 24 часа от публикуване на разпореждането на съда** на страницата на СЕМ. Няма критерии, по които СЕМ да определя коя информация е дезинформация и коя не. Няма такива критерии и за председателя на СРС, тоест преценката ще е субективна.

Не е обосновано защо подобна мярка не е скрепена със съдебен контрол пред редовен съд въз основа на правилата на административния процес. Законопроектът напълно игнорира правилата на АПК, както и разпоредбите на чл. 10 и чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи.

Законопроектът дава своя дефиниция на дезинформацията, която се различава и стеснява значително дефиницията, дадена от Европейската комисия¹. По този начин действа в противоречие с единния европейски подход, възприет от Комисията и съгласуван с държавите членки. По същество ще се заличава „всяка невярна информация, разпространена в интернет, засягаща физически или юридически лица“.

¹ Под „дезинформация“ се разбира **доказуемо** невярна или подвеждаща информация, която се създава, представя и разпространява с цел да се извлече икономическа изгода или съзнателно да се въведе в заблуждение обществеността, като последиците от това могат да бъдат в ущърб на обществения интерес. В ущърб на обществения интерес са заплахи за демократичните политически процеси и за процесите на формиране на политика, както и за общественото благо — като защита на здравето на гражданите на ЕС, защита на околната среда и сигурността. Съобщаването за грешки, сатирата и пародията, както и ясно разпознаваеми политически мотивирани новини и коментари не се смятат за дезинформация.

По този начин се накърнява по недопустим начин правото на изразяване на мнение, свободата на печата и другите средства за масова информация и правото на търсене, получаване и разпространяване на информация, гарантирани в чл. 39-41 от Конституцията. В своето тълкувателно решение № 7/1996 г. по к.д. № 1/96 г. Конституционният съд изрично посочва, че: „Изричната забрана на цензурата прави недопустима каквато и да е намеса в дейността на средствата за масова информация от страна на държавните органи – както чрез официално институционализиране на прякото въздействие, така и чрез неформални способности. В областта, в която законодателната интервенция на държавата се налага, тя трябва да обхване и създаването на механизми, които да служат като преграда срещу намесата и на държавни органи, и на трети лица.“ Подобен механизъм не е заложен в настоящия законопроект. Нещо повече, законопроектът предлага всеки доставчик на медийни услуги, *който има намерение да ги разпространява в интернет средата*, да подлежи на регистрация към СЕМ. СЕМ ще се произнесе в 14-дневен срок от подаване на заявлението за това дали разрешава или не на един доставчик на медийни услуги да публикува онлайн, тоест да има свой сайт. Напомняме, че радио- и телевизионната дейност подлежат на лицензионен режим, тъй като представляват ограничен ресурс (на радио честоти или телевизионни канали), който държавата предоставя. Не е такъв случая с интернет сайтовете. Нещо повече, по сега действащия режим в Закона за задължителното депозиране на печатни и други произведения и за обявяване на разпространителите и доставчиците на медийни услуги, изменен от настоящия парламент, беше въведен чл. 7а, с който наред с другите изисквания за информация за действителния собственик, се вмени изискване за подаване на декларация пред държавата в лицето на министерство на културата и за обявяване на действителния му собственик, както и други данни, които се дублират напълно с предложения законопроект. Така се вменява двойна административна тежест на доставчиците на медийни услуги, но в настоящия законопроект Съветът за електронни медии има правомощие да откаже регистрация. Тази възможност на държавата да забрани един интернет сайт не е скрепена с никакви мотиви и по същество нарушава Конституцията.

Депутатите предлагат и наказателна репресия, като се предвижда, че който чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи **или по друг начин** разпространява невярна информация ще

се наказва с лишаване от свобода до три години. Проблемът е, че например в момента със случаите на коронавирус, медицинската наука няма единна дефиниция за развитието и лечението на болестта. Така информация, която се счита за вярна и проверена днес, може да се окаже грешна и неактуална утре. Така се отваря широко вратата за произвол и възможности за злоупотреби и репресия над журналисти, медии и сайтове.

Напомниме, че чл. 40 от Конституцията на Република България забранява цензурата, като ал. 2 предвижда **изчерпателно** основанията, на които едно средство за масова информация може да бъде спряно, но те са изключително сериозни и са свързани с опазването на конституционно установения ред, призив към извършване на престъпление или насилие над личността и накърняване на добрите нрави. Наред с това, подобно ограничаване се допуска единствено въз основа на акт на съдебна власт, но е недопустимо такъв да се постановява от председателя на СРС или негов заместник в такъв спешен срок от 72 часа, без събиране на доказателства или възможност на страната да се защити, без открито съдебно производство по правилата на Административно-процесуалния кодекс. Напълно противоречащо на правилата на съдебния процес е адресат на постановлението на председателя на СРС да не е дори самият собственик на сайта, а това да са предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи или услуги. По този начин, по същество, на председателя на СРС, който има административно-организационни функции и то само по отношение на съдиите на районен съд София, се предоставя компетентност да може да издава своеобразен административен акт. Неговите адресати обаче няма да бъдат уведомявани надлежно на посочения от тях адрес, а ще трябва да следят по своя инициатива сайта на СЕМ. Адресатите ще са *всички лица, представляващи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги*. Тосст, актът ще има характер на някакъв специален общ административен акт. Подобни разпоредби противоречат на принципа на справедлив съдебен процес и на правна сигурност. По Конституция, подобно ограничение на сайт или на средство за масова информация изобщо, е възможно да се случи само от редовен съд по действащите процесуални правила при възможност за процесуална защита и събиране на доказателства и то в точно посочените в Конституцията случаи. Дезинформацията не е един от тях. Не е ясно и защо компетентен следва да бъде председателя на районния съд, най-малкото защото СЕМ е

административен орган и при неправомерни актове на администрацията, същите се обжалват по реда на АПК пред административен съд.

Въвеждането на правомощието на държавен орган да определя **кое е истина и кое не**, по същество е недопустимо и представлява цензура. Независимо от извънредното положение, Конституцията и основните принципи на правото и демокрацията следва да бъдат спазвани и зачигани, защото рискуваме много бързо и лесно да се превърнем в антиутопия, в която гражданите и медиите са контролирани от своеобразно Министерство на истината.

Предложеният законопроект не взема предвид нито правилата на сега действащия Закон за радиото и телевизията, нито на приетата и подготвена за транспониране в България Директива (ЕС) 2018/1808 на Европейския парламент и на Съвета от 14 ноември 2018 година за изменение на Директива 2010/13/ЕС за координирането на някои разпоредби, установени в закони, подзаконови и административни актове на държавите членки, отнасящи се до предоставянето на аудиовизуални медийни услуги. Въвеждането на регистрационен режим **за всички сайтове на доставчици на медийни услуги** и предоставянето на възможност на СЕМ да не разреши разпространението на сайтове, освен че е опасно, е и безсмислено. И по сега действащото право, доставчиците на медийни услуги носят отговорност за съдържанието на медийните услуги (вж. чл. 17 ЗРТ), като те следва да действат след издадена от СЕМ лицензия. Втора регистрация за сайтове по този начин е в състояние да доведе до редица проблеми, ненужна административна тежест и освен това вече съществува регистрационен режим на действителния собственик и по реда на Закона за задължително депозирание на печатни и други произведения и за обявяване на разпространителите и доставчиците на медийни услуги, който явно не е взет предвид изобщо от вносителите.

Наред с това, криминализирането на **разпространяването на невярна информация чрез електронни информационни системи или по друг начин** означава криминализирането на лъжата, като държавата в лицето на прокуратурата ще може да преценява кое е лъжа и кое не и да може да иска лишаване от свобода за тези лица. Наказателният кодекс следва да се тълкува стриктно. **От предложената редакция излиза, че всеки, който лъже или казва каквато и да неистина, независимо как и под каква форма, ще може да бъде подвеждан под наказателна отговорност.**

Неговата наказателна отговорност няма да зависи нито от това кого е излъгал, нито по какъв начин.

Предложеният законопроект противоречи напълно на чл. 39, чл. 40 и чл. 41 от Конституцията, на международните актове и на правото на Европейския съюз. Нещо повече, обръщаме внимание, че Общият регламент за защита на личните данни, на който се позовават вносителите, цел да защити личните данни на потребителите, които посещават включително онлайн сайтове, но по никакъв начин не вмения задължение за тези сайтове да казват истината на въпросните потребители. GDPR няма нищо общо със съдържанието на самите сайтове и всякакви опити за ограничаване на медии и свободата на словото чрез GDPR са принципно неправилни. Това показва и Решение № 4/2019 г. по к.д. № 4/2019 г. на Конституционния съд, с което се обяви за противоконституционен своеволния списък с ограничения за ползване на лични данни от журналисти и хора на словото. В свое изявление пред медиите, вносителите твърдят, че лицето, което носи отговорност за личните данни на потребителите на сайта и лицето, което носи отговорност за самия сайт са едно и също лице и от там следвало, че ако на сайта не е посочено длъжностно лице по защита на личните данни, сайтът следвало да се спира. Така обаче се смесват неправилно лични данни на потребители, които влизат на сайта и достоверността на съдържанието на сайта. Ако на сайта няма лице, което да е посочено като длъжностно лице по личните данни (т. нар. DPO), КЗЛД следва да санкционира търговеца, но този въпрос няма нищо общо с дезинформацията.

В предложения законопроект липсват сериозни задълбочени мотиви по същество. Посочен е пример за дезинформация, която според законопроекта ще се санкционира чрез цензура и затвор публикация, която е посочила, че „Парламентът си гласува 45 дни почивка“. Подобни мракобесни мерки са в състояние да превърнат България в диктатура. По-нататък, липсва задълбочена оценка на въздействие на законодателството, липсва анализ на промяната на обществените отношения, обосновка на разходите и бюджета, който ще е необходим на СЕМ, обосновка на административната тежест и на структурните промени, които ще се необходими. Съветът за електронни медии няма нито административния, нито човешкия ресурс, за да следи цялото интернет пространство.

Намираме за недопустимо в условия на извънредна ситуация да се прави опит да се въведат подобни крайни, противоконституционни и необосновани мерки, като

вносителите на са изпълнили задължението си по Закона за нормативните актове, според което „преди внасянето на проект на нормативен акт за издаване или приемане от компетентния орган съставителят на проекта го публикува на интернет страницата на съответната институция заедно с мотивите, съответно доклада, и предварителната оценка на въздействието по чл. 20.“ (вж. чл. 26, ал. 3 ЗНА), както и законовото задължение в процеса на изработване на проект на нормативен акт да се проведат обществени консултации с граждани и юридически лица (чл. 26, ал. 2 ЗНА).

В заключение, Асоциацията на европейските журналисти в България идентифицира дезинформацията като изключително сериозен проблем, с който държавата следва да намери начин да се справи, като за това работят усилено европейските институции и най-вече Европейската комисия чрез единна дефиниция и единен европейски подход. В международната мрежа на Асоциацията на европейските журналисти се работи усилено в тази посока, чрез различни средства за медийна грамотност, обучения за боравене с източници и спазване на етични кодекси. Мерките за справяне с този проблем обаче трябва да са напълно в съответствие с Конституцията и международното право и най-вече с правилата за свободно изразяване, достъп до информация и свободата на печата и другите средства за масова информация. Нещо повече, терминът дезинформация на ниво Европейски съюз беше изработено под егидата на българския комисар Мария Габриел през 2018 г. Ето защо, следва да се възприеме единен европейски подход.

В моменти на криза, паниката, страхът и истерията често взимат връх. Борбата с тях обаче не бива да бъде за сметка на овластяване на държавата и нейни представители с репресивни, крайни, противоречащи на Конституцията и основните демократични принципи инструменти, които много лесно биха могли да превърнат държавата в тирания.

УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Въз основа на гореизложеното, молим да отхвърлите така направените предложения за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията, които по същество допускат цензура, въвеждат дефиниции, които нямат нищо общо с дефиницията за дезинформация на Европейската комисия, противоречат грубо на Конституцията и са в състояние да превърнат България в авторитарен, тираничен режим по отношение на свободата на словото.

С уважение,

Асоциация на европейските журналисти - България

